

Kelmės valsčiaus katalikiška etninė muzika

Alfonsas Motuzas

Vytauto Didžiojo universitetas

Įvadas

Kelmės valsčiaus teritorija galėjo būti suformuota po 1918 m. lapkričio mėnesio 21 d. ir gyvavo iki 1947 m.¹

Lietuvos Bažnyčios istorija duomenimis Kelmei esant valsčiumi čia vyravo dvi krikščioniškos konfesijos – katalikų ir evangelikų. Evangelikų bendruomenė su savo centru buvo tik Kelmėje. Katalikų bendruomenė, Kelmės valsčiuje 1918–1947 m. būdama gausiausia, praktikavo liturginę (atliekama per šventas Mišias) ir pridėtinių pamaldų, arba liaudies pamaldumo praktikų (atliekama ne šventų Mišių metu bažnyčioje, o namuose gamtinėje atviroje erdvėje), muziką. Ši pridėtinių pamaldų muzika šiandien pristatoma kaip katalikiška etninė muzika. Specialių mokslinių tyrimų, pristatančių Kelmės valsčiuje praktikuotą katalikišką etninę muziką, nėra. Katalikišką etninę muziką sudaro liaudies pamaldumo praktikos bei jose praktikuojamos maldos ir giesmės. Apie Kelmės valsčiuje praktikuotas liaudies pamaldumo praktikas ir jose melstas ir giedotas maldas bei giesmes šio straipsnio autoriaus skelbta moksliniuose straipsniuose „Kelmės valsčiaus katalikiškų liaudies pamaldumo praktikos“² ir „Kelmės valsčiaus katalikiškos maldos ir giesmės“.³

Šiame etnomuzikologiniame tyrime, norint atskleisti Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuotų maldų, giesmių tekstų, melodijų autorius ir šių maldų bei giesmių melodijų išitvirtinimą regione, teko pasitelkti šio krašto istorinę medžiagą.

Apie Žemaičiuose giedamų maldų ir giesmių autorystes pirmasis 1848 m. prakalbo Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius „Žemaičių vyskupystėje“⁴, kun. dr. Juozas Vaišnora MIC 1958 m. Italijoje lietuviškai išleistoje monografijoje „Marijos garbinimas Lietuvoje“⁵, Jūratė Trilupaitienė knygoje „Jėzuitų muzikinė veikla Lietuvoje“ (1995 m.)⁶, šio straipsnio autorius religijos mokslo žurnalo „Soter“ priede „Žemaičių Kalvarijos Kalnai: istorija, apeigos ir muzika“ (2004 m.)⁷, mokslinėje monografijoje „Kelmės krašto katalikiška etninė kultūra“ (2007 m.)⁸ bei enciklopedinis žinynas „Bažnytinė muzika“ (2011 m.)⁹.

Straipsnis „Versmės“ leidyklai įteiktas 2013 03 22, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokaliųjų tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2019 01 26, pirmą kartą paskelbtas 2024 12 27 elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“, ISSN 2029–0799 visateksteje svetainėje www.llt.lt. Straipsnio kodas elektroniniame serialiniame leidinyje yra LLT:2024-15/79-366/EL.

¹ Rimkus V. Kelmė, *Kelmės kraštas*, 1997, p. 236–240; Žalpienė D. Savivaldos pradžia Kelmėje, *Bičiulis*, 2011, kovo 16; Lazauskienė A. Kelmės savivaldos kūrimasis 1918–1920 m. (mokslinė konferencija „Kelmės istorijos puslapiai“), *Kelmė Kelmės krašto muziejus*, 2009, geg. 22; *Kelmės krašto muziejaus direktorės Danutės Žalienės informacija*.

² Motuzas A. Kelmės valsčiaus katalikų liaudies pamaldumo praktikos, *Kelmė*, Vilnius.

³ Motuzas A. Kelmės valsčiaus katalikiškos maldos ir giesmės, *ten pat*.

⁴ Valančius M. *Raštai*, Vilnius, 1978, d. 1–2.

⁵ Vaišnora J. *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958.

⁶ Trilupaitienė J. *Jėzuitų muzikinė veikla Lietuvoje*, Vilnius, 1995.

⁷ Motuzas A. *Žemaičių Kalvarijos Kalnai: istorija, apeigos ir muzika*, vadovėlis, Religijos mokslų žurnalo „Soter“ priedas nr. 3, Kaunas, 2004.

⁸ Motuzas A. *Kelmės krašto katalikiška etninė kultūra*, Kaunas, 2007.

⁹ *Bažnytinė muzika*, Vilimas J., sud. (enciklopedinis žinynas), Vilnius, 2012.

Atliekant muzikologinius tyrimus, pasitelkti lietuvių ir lenkų katalikiškėji maldynai bei giesmynai: 1920 m. Juozo Naujalio sudarytas ir parengtas „Giesmynėlis“¹⁰, 1924 m. kun. Kazimiero Ambrozaičio „Giesmių lobynas“¹¹, 1930 m. kun. Jurgio Tilvyčio MIC paruoštas „Giesmynas“¹², 1946 m. kun. Kazimiero Senkaus MIC paruoštas giesmynas „Giedanti Bažnyčia“¹³, 1984 m. išleistas lenkų kun. Augustin Chadamo studija-giesmynas „Śpiewnik Kalwaryjski“¹⁴, 1991 m. lenkų liturginis giesmynas „Śpiewnik Liturgiczny“, 1994 m. bažnytinis giesmynas „Śpiewnik Kościelny“, 1993 m. Lietuvoje išleistas „Liturginis giesmynas“ bei šio straipsnio autoriaus 2008 ir 2012 m. sudaryti ir parengti giesmynai: „Tytuvėnų bernardinų vienuolyno kalvarijų maldynas ir giesmynas“¹⁵ bei „Šermeniniai Žemaičių Kalvarijos Kalnai. Maldynas ir giesmynas“¹⁶ ir „Žemaičių Kalvarijos Kalnai: maldynas ir giesmynas“¹⁷.

Siekiant kuo išsamiau pristatyti Kelmės valsčiaus katalikišką etninę muziką, teko pasinaudoti Lietuvos valstybės istorijos, Kauno arkivyskupijos ir Šiaulių vyskupijos kurių bei Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto Lietuvos Bažnyčios istorijos centro, Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete bei asmeninių vasaros ekspedicijų metu surinktus archyvinius šaltinius. Iš viso darbe panaudoti 5-ių archyvinių šaltinių duomenys.

Atliktam tyrimui apibendrinti buvo sudarytas 1 kartografinis žemėlapis, 3 lentelės, pateikta 54 giesmių melodijų natų pavyzdžiai.

Minėtos publikacijos ir archyvų medžiaga padėjo autoriui ieškoti atsakymo į Kelmės valsčiaus katalikiškos etninės muzikos ištakas ir vietinio savitumo klausimus.

Tyrimo tikslas – atskleisti Kelmės valsčiaus katalikišką etninę muziką.

Darbo tikslui pasiekti išsikelti šie uždaviniai:

Pirma, remiantis anksčiau surinkta medžiaga pristatyti Kelmės valsčiuje praktikuotą katalikišką etninę muziką.

Antra, išanalizuoti Kelmės valsčiuje skambėjusią katalikišką etninę muziką.

Trečia, nustatyti Kelmės valsčiuje atliekamos katalikiškos etninės muzikos savitumus ir prielaidas joms atsirasti.

Tyrimas yra originalus ne tik dėl pasirinktos temos, kuri nagrinėjama pirmą kartą, bet ir dėl pačios darbo koncepcijos. Jis apima ne tik Kelmės valsčiaus katalikiškos etninės muzikos kultūrą, bet ir atskleidžia jos atsiradimo priežastis bei motyvus.

Atliekant tyrimus taikyti geografinio kartografavimo, analizės, sintezės, lyginamasis retrospekcijos metodai.

Tyrimas atliktas pagal šią schemą:

a) pristatomas Kelmės valsčiaus katalikiškų šventovių išsidėstymo arealas ir jose skambėjusi katalikiška etninė muzika;

b) pateikiama Kelmės valsčiuje praktikuota katalikiška etninė muzika;

c) taikant mokslinės lyginamosios analizės metodiką, nustatomi šios muzikos savitumai ir jų atsiradimo priežastys.

¹⁰ *Giesmynėlis*, parengė ir sudarė J. Naujalis ir A. Jakštas, Tilžė, 1920.

¹¹ *Giesmių lobynas*, parengė kun. K. Ambrozaitis, Šiauliai, 1924.

¹² *Giesmynas*, parengė kun. J. Tilvytis MIC, Marijampolė, 1930.

¹³ *Giedanti Bažnyčia*, parengė kun. K. Senkus, Regeburgas, 1946.

¹⁴ Chadam A. *Śpiewnik Kalwaryjski*, Kalwaria Zebrzydowska, 1984.

¹⁵ *Tytuvėnų bernardinų vienuolyno Kalvarijų maldynas ir giesmynas*, sudarė ir parengė A. Motuzas, 2008 + kompaktinė plokštelė.

¹⁶ *Šermeniniai Žemaičių Kalvarijos Kalnai*. (maldynas ir giesmynas su kompaktine plokštele), sudarė ir parengė A. Motuzas, Kaunas, 2012.

¹⁷ *Žemaičių Kalvarijos kalnai [Natos]*, (maldynas ir giesmynas), sudarė ir parengė A. Motuzas, Vilnius, 2012, + 1 garso diskas (CD).

Rezultatai – iškeliami hipotezė, kad Kelmės valsčiaus teritorijoje skambėjusi katalikiška etninė muzika yra Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) kopija su vietinio meloso atspindžiais.

Šis tyrimas papildoma Lietuvos etnografinių lokaliųjų vietų bažnytinės pridėtinų pamaldų maldų ir giesmių etnomuzikologijos tyrinėjimo barus ir leidžia toliau tęsti pradėtus tyrinėjimus.

Kelmės valsčiaus Katalikų Bažnyčios parapijų ir jų etninės muzikos raiškos arealas

Kelmės kraštas nuo pat Žemaičių krikšto pradžios (1413, 1417 m.) buvo Žemaičių vyskupystės jurisdikcijoje. 1926 m. balandžio 4 d. popiežius Pijus XI aktu (apaštališkąja konstitucija) „Lituanorum gente“ įkūrė Lietuvos bažnytinę provinciją, kurios planu didžiulė Žemaičių vyskupija buvo padalyta į tris naujas Kauno, Pānevėžio ir Telšių vyskupijas. Tuo metu Bažnytinės provincijos centras buvo nepriklausomos Lietuvos laikinoji sostinė Kaunas. Centrinė (Kauno) vyskupija gavo arkivyskupijos statusą. Kelmės parapija įtraukta į Šiluvos dekanatą, kuris priklausė Kauno arkivyskupijai.¹⁸

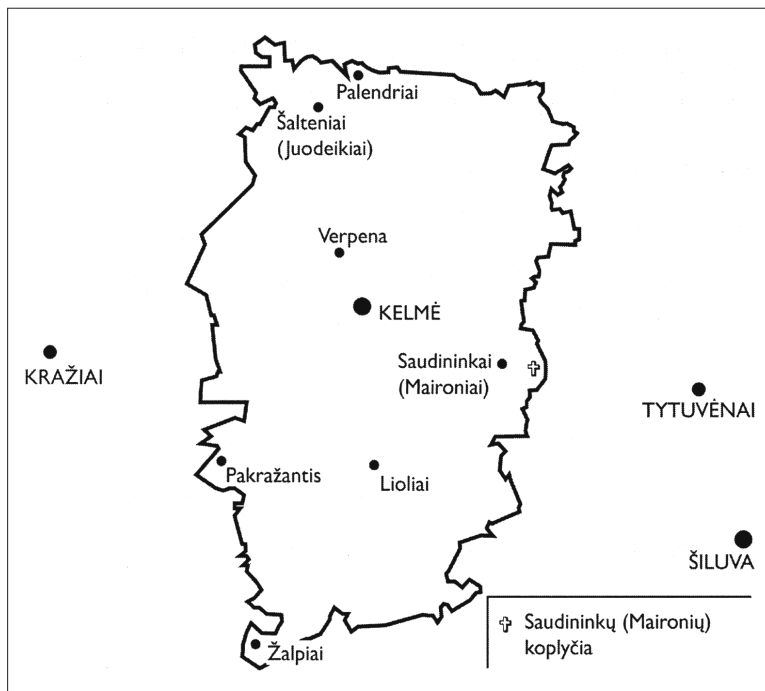
Kelmės valsčiaus Katalikų Bažnyčios parapijų arealą sudarė Liolių šv. Simono ir Judo Tado; Saudininkų (Maironių) Švč. Mergelės Marijos, Pakražančio Švč. Mergelės Marijos Apreiškimo bei Žalpių šv. Benedikto parapijos. Jų centre – Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapija su Verpenės Šv. Onos koplyčia ir Šaltėnių (Juodeikių) Šv. Jėzaus Širdies bei Palėndrių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos oratorijomis (oratorija – koplyčia, nedidelės katalikų bendruomenės maldos vieta – *aut. past.*)¹⁹ (žr. 1 brėžinį „Kelmės valsčiaus Katalikų bažnyčių ir koplyčių išsidėstymo arealas“).

Kaip rodo vasaros etnografinių ekspedicijų metu surinkta medžiaga, šiame areale buvo praktikuojama ši katalikiška etninė muzika, t. y. jos maldos ir giesmės: advento Švč. Mergelės Marijos valandos bei gavėnios ir per šermenis bei mirusiųjų paminėjimų metu Žemaičių Kalvarijos Kalnų maldos bei giesmės. Taip pat visose Kelmės valsčiaus teritorijos parapijose per gegužines pamaldas bažnyčiose, prie koplyčių ir namų aplinkoje buvo giedama Švč. Mergelės Marijos litanija ir giesmė „Sveika, Marija, Motina Dievo“, o per birželines pamaldas – Švč. Jėzaus Širdies litanija ir giesmė „Iš šios žemelės“. Kelmės valsčiaus Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapijoje giedota Šv. Antano giesmė žinoma ir Liolių šv. Simono ir Judo Tado bei Pakražančio Švč. Mergelės Marijos Apreiškimo parapijose. Prie Saudininkų (Maironių) Švč. Mergelės Marijos koplyčios buvo praktikuojama giesmė „Sveika, Marija, Motina mieliausia“, kuri taip pat buvo žinoma ir Liolių šv. Simono ir Judo Tado bei Žalpių šv. Benedikto parapijose. Verpenės Šv. Onos bendruomenėje praktikuojamas Šv. Onos giesmės giedojimas buvo atliekamas ir Saudininkų (Maironių) Švč. Mergelės Marijos bažnyčioje.

Būta išskirtinių, arba unikalių giesmių. Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje per

¹⁸ Kviklys B. *Lietuvos bažnyčios. Kauno arkivyskupija*, Chicago, 1983, t. 3, p. 11, 248.

¹⁹ *Elenchus omnium ecclesiarum et universi cleri provinciae ecclesiasticae Lituanae pro Anno Domini 1940*, Nuntiatura apostolica in Lituania, Marijampolė, 1940, p. 62.

1 brėž. Kelmės valsčiaus Romos Katalikų bažnyčių ir koplyčių išsidėstymo arealas

Šv. Jurgio atlaidus giedama Šv. Jurgio giesmė bei per Švč. Mergelės Marijos Apilankymo atlaidus giedama giesmė „Mylimoji Karalienė“. Palendrių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos viešojoje oratorijoje buvo giedama giesmė „Vilniaus Aušros Vartų koplytelėj“.²⁰

Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuota katalikiška etninė muzika

Šiame tyrime, remdamiesi ilgamečių vasaros lauko ekspedicijų metu surinkta bei 2007 m. išleistos mokslinės monografijos „Kelmės krašto katalikiška etninė kultūra“²¹ medžiaga, išsamiai pristatome Kelmės valsčiaus katalikišką etninę muziką.

Pirmosios pagal Katalikų Bažnyčios kalendorių maldos ir giesmės apipintos muzika – advento *Švč. Mergelės Marijos valandos* (toliau – *Marijos valandos*). Kaip rodo vasaros lauko ekspedicijų medžiaga, visose Kelmės valsčiaus parapijose advento metu *Marijos valandų* giedojimui pritardavo vargonai arba „bobiņčiuje“ (bobiņcius [babiniēc) – bažnyčios prieangis, kuriame gieda žmonės – *aut. past.*) buvo giedama *a cappella* (giedojimas be muzikos instrumentų pritarimo – *aut. past.*).

Kaip rodo vasaros etnografinių ekspedicijų medžiaga, Kelmės valsčiuje tradiciškai žmonės *Marijos valandas* giedodavo pagal liaudies melodijas, nors visiems buvo gerai žinomos 1920 m. į Katalikų giesmyną įtrauktos kompozitoriaus Juozo Naujalio aranžuotos melodijos. Jei bažnyčioje giedodavo Sumos choras – tai „pagal Naujalį“, jei

²⁰1995–2005 m. kraštotyros vasaros lauko tyrimų ekspedicijų medžiaga, *Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas*, Kretinga, 2005; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012.

²¹Motuzas A. *Kelmės krašto katalikiška etninė kultūra*, Kaunas, 2007.

„bobinčius“ – tai pagal liaudies melodiją. Namuose žmonės Švč. *Mergelės Marijos valandas* gieda pagal liaudies melodiją, kurios mokė tėvai ir seneliai.²²

Pateikiame Kelmės valsčiuje Švč. *Mergelės Marijos valandų* liaudies bei kompozitoriaus J. Naujalio ir lenkų giesmynų melodijas.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Švč. *Mergelės Marijos valandų* praktikuotos Pradžios giesmės „Teskamba šventa giesmė“ tekstas ir liaudies melodija²³:

Te - skam - ba šventa giesmė Mer - ge - lei skais - čia - au - siai

Visada tebus gar - bė Mo - ti - nai kil - niau - siai.

Žvelgdami į pateiktą Švč. *Mergelės Marijos valandų* Pradžios giesmės „Teskamba šventa giesmė“ liaudies melodiją pastebime, kad ji artima liaudies dainos „Šalts rudenėlis jau atėjo“ teksto²⁴ melodikai²⁵:

Šalts ru - de - nė - lis kai a - tė - jo,

ma - ni mo - ti - nė - la pa - ža - dė - jo.

Pažvelkime į Švč. *Mergelės Marijos valandų* Pradžios giesmės „Teskamba šventa giesmė“ lenkų kalba „Godzinki o Niepokalnym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny piesń na Jutrznę – Zacznijcie, wargi nasze“ tekstą ir melodiją²⁶:

²²1995–2005 m. kraštotyros vasaros lauko tyrimų ekspedicijų medžiaga, Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas, Kretinga, 2005; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

²³Liturginis maldynas, ketvirtas pataisytas leidimas, Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 311; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

²⁴Motuzas A. *Katalikų liaudies pamaldumo praktikos Lietuvoje*, vadovėlis aukštosios mokykloms, Kaunas, 2005.

²⁵1995–2005 m. kraštotyros vasaros lauko tyrimų ekspedicijų medžiaga, Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas, Kretinga, 2005; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

²⁶Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, wydanie XXXIX, Kraków, 1994, p. 750.

1. Za - cznij - cie, war - gi na - sze, chwa - lic
 Pan - nę swię - tą, Zacz - nij - cie o - po -
 wia - dac czesc Jej nie - po - ję - tą.

Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuotos Pradžios giesmės „Teskamba šventa giesmė“ melodija artima liaudiškai dainai ir pristato jos vietinę kilmę.

Po Pradžios giesmės „Teskamba šventa giesmė“ toliau kiekviena *Valanda* pradeda giesmę „Tu, Marija, gelbėt mus, meldžiame, skubėki!“, kurios melodija yra tapati Pradžios giesmei „Teskamba šventa giesmė“. Kiekviena iš *Valandų* baigiama „Himnu“.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Švč. *Mergelės Marijos valandų* praktikuoto „Himno“ tekstas²⁷ ir melodija²⁸:

Svei - ka Dan - gaus val - do - ve mū - sų Už -
 ta - ré - é - ja! Svei - ka skais - ti Mer - ge -
 le Mo - ti - na Ma - ri - ja!

Lenkiškos giesmės „Zawitaj, Pani świata Himn“ tekstai ir melodijos²⁹:

„Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny. Hymn Zawitaj, Pani świata“.

I melodija³⁰:

1. Za - wi - taj, Pa - ni swia - ta, nie - bie -

²⁷ *Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas, Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 311–312.

²⁸ 2012 m. „Vermės“ kraštytyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Is-*

torijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

²⁹ Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, wydanie XXXIX, Kraków, 1994, p. 751.

³⁰ *Ten pat*.

ska Kro - lo - wa,* Wi - taj, Pan - no nad

pan - ny, gvia - zdo po - ran - ko - wa!

II melodija:

1. Za - wi - taj, Pa - ni swia - ta,

nie - bies - ka Kro - lo - wa,* Wi - taj, Pan - no

nad pan - ny, gvia - zdo po - ran - ko - wa!

Pažvelgę į šių maldų ir giesmių melodijų pavyzdžius matome, kad jie visi skirtingi, autentiški ir savaip originalūs, pristatantys savo krašto kultūrą.

Liaudiškos dainos motyvais paremta Pradžios giesmės „Teskamba šventa giesmė“ melodija, matyt, sietina su tuo laiku, kai bažnyčiose liturgijos metu buvo vartojama lotynų ir lenkiškai. Lietuviai nesuprato lenkų kalbos, bet bažnyčioje per liturgiją girdėta melodija išliko atmintyje ir pasiekus namų aplinką buvo pritaikyta lietuvių liaudies dainai – taip tapo liaudiška. Todėl nenuostabu, kad šių maldų ir giesmių melodijos buvo apipintos liaudies dainų motyvais.

Kitos maldos ir giesmės – *Žemaičių Kalvarijos Kalnai*. Kelmės krašte per šermenis, laidotuves ir mirusiųjų paminėjimus praktikuojamų „Žemaičių Kalvarijos Kalnų maldų ir giesmių tekstų kilmę straipsnio autoriaus aptarė mokslinėje monografijoje „Kelmės krašto katalikiška etninė kultūra“, kurioje teigiama, kad tai yra išversta atneštinė, išskyrus keletą giesmių, autorystė, arba tradicija.³¹ Konkrečiai Kelmės valsčiaus teritorijoje šių giesmių melodika nėra išsamiau tyrinėta.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų maldyną ir giesmyną sudaro Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio 19-os stočių (koplyčių), arba 20-ies vietų (vienoje koplyčioje – dvi stotys arba vietos) apvaikšioti skirtos 21 malda ir 12 giesmių. Vasaros etnografinių ekspedicijų metu surinkta medžiaga atskleidžia, kad Kelmės valsčiaus teritorijoje gavėnios ir šermenų bei mirusiųjų paminėjimo švenčių metu šio giesmyno giesmės buvo giedamos šiomis giesmių melodijomis: „Atmink, krikščioni“ (nauja redakcija – „Broliai, atminkim“), „Jėzų Kristų Judošius“ (nauja redakcija – „Viešpats labai

³¹Motuzas A. Kelmės krašto katalikiška etninė kultūra, Kaunas, 2007, p. 203–212.

nuliūdes“), „Stovi Motina“, „O žmogaus siela“ (nauja redakcija – „Jau susirinko Taryba“), „Kurs už mus kaltus kentėjai“, „Didi Globėja“ (nauja redakcija – „Kai Viešpats Jėzus į Golgotą ėjo“), „Atmink sau, o siela mano“ (nauja redakcija – „Jėzus vaitojo, verk ir tu“), „Jėzau Kristau maloniausias“, „Šviesa pasaulio viso“ (nauja redakcija – „Liekim ašaras visi“), „Karaliene maloninga“, „Dangaus Karaliaus Motina švenčiausia“ ir „Mieliausias Jėzau“.³²

Pažvelkime į šių giesmių melodijas ir atskleiskime jų galimas ištakas.

Kelmės valsčiaus teritorijoje *Žemaičių Kalvarijos Kalnų* praktikuotos giesmės „Atmink, krikščioni“ (nauja redakcija – „Broliai, atminkim“) tekstas³³ ir melodija³⁴:

♩ = 112

Bro - liai, at - min - kim, ką Jė - zus ken - tė - jo,
 Kai šven - tą krau - ją ji - sai už mus lie - jo,
 kaip Ji su - ga - vė bai - siau - siai kan - ki - no,
 kol nu - ma - ri - no.

Kaip rodo ankstesni straipsnio autoriaus tyrimai, ši melodija yra identiška *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) apvaikščiojimo* melodijai.³⁵

Lenkiškos giesmės „Rozmyślajmy dziś wierni chrześcijanie“ tekstas ir melodija³⁶:

Roz - mys - laj - my dziś, wier - ni chrze - sci - ja - nie,
 Ja - ko Pan Chrys - tus za nas cier - piał ra - ny.

³²2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012.

³³*Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas, Lietuvos vyskupų konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 413–414.

³⁴2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012.

³⁵Motuzas A. *Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmių kilmė, Tiltai*, Klaipėdos universitetas, 1997, nr. 2, p. 51.

³⁶Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, wydanie XXXIX, Kraków, 1994, p. 141.

Ši lenkiška giesmė (teksto autorius kun. Jokub Wujek, XVI a. – *aut. past.*) ir jos melodija pirmą kartą fiksuojama 1838 m. Krokuvoje išleistame kunigo Michal Marcin Mioduszewskio giesmyne „Śpiewnik Kościelny“.³⁷

Kelmės valsčiaus melodiją palyginę su lenkiškąja matome, kad jos beveik tapachios, skiriasi tik melodiniai niuansai. Taigi šios giesmės melodikos kilmė yra lenkiška, bendros krikščioniškosios kultūros keliais pasiekusi Žemaitiją.

Kita Kelmės valsčiaus Žemaičių Kalvarijos Kalnų maldų ir giesmių melodijų – „Jėzų Kristų Judošius“ (nauja redakcija – „Viešpats labai nuliūdes“). Jos tekstas ir melodija³⁸:

Vieš - pats la - bai nu - liū - dęs, į so - dą
a - tē - jo: šven - toj nak - ties ty - lo -
je jis mels - tis no - rė - jo.

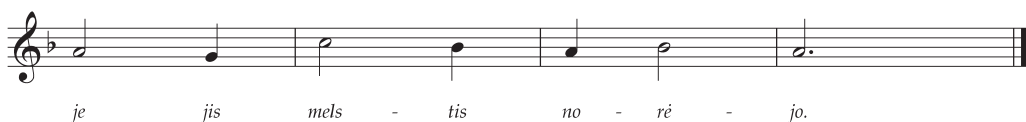
Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) giesmės „Viešpats labai nuliūdes“ melodija³⁹:

Vieš - pats la - bai nu - liū - dęs, į so - dą
a - tē - jo: šven - toj nak - ties ty - lo -

³⁷Mioduszewski M. *Śpiewnik Kościelny*, Kraków, 1838, p. 41.

³⁸Motuzas A. *Kelmės krašto katalikiška etninė kultūra*, Kaunas, 2007, p. 205.

³⁹Motuzas A. Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmių kilmė, *Tiltai*, Klaipėdos universitetas, 1997, nr. 2, p. 51.

Lenkiškos giesmės „Jezusa Judasz przedal“ tekstas ir melodija⁴⁰:

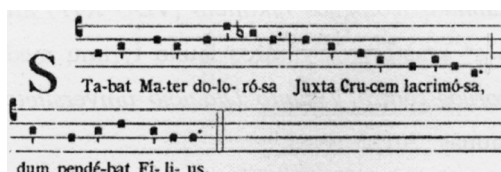

Šios giesmės tekstas priskiriamas lenkų pranciškonui Vladislavui iš Gielniovo (XVI a. – *aut. past.*), o melodija pirmą kartą randama kun. Józefo Surzyńskiego giesmyne „Śpiewnik Kościelny“, išleistame 1886 m. Poznanyje.⁴¹

Palyginę Kelmės valsčiaus ir Žemaičių Kalvarijos bei lenkišką melodijas pastebime, kad lenkiška yra originali, o Kelmės valsčiaus ir Žemaičių Kalvarijos – beveik tapačios. Tai rodo, kad Kelmės valsčiaus Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „Jėzų Kristų Judošius“ (nauja redakcija – „Viešpats labai nuliūdęs“) melodija yra Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) vietinės kilmės kopija.

Viena iš Kelmės valsčiaus „Žemaičių Kalvarijos Kalnų“ giesmių – „Stovi Motina“. Kaip rodo istoriniai šaltiniai, tai sutrumpintas garsios XIII a. sekvencijos *Stabat Mater Dolorosa* vertimas. Jos autorius, manoma, yra italų pranciškonas Jacopane da Todi (1228–1306).

Lotyniškos grigališkojo choralo sekvencijos giesmės „Stabat Mater Dolorosa“ tekstas ir melodija⁴²:

⁴⁰Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, wydanie XXXIX, Kraków, p. 114–115.

⁴¹Surzyński J. *Śpiewnik Kościelny*, Poznań, 1886, p. 13.

⁴²Kryžių kalno maldynas ir giesmynas su kompaktine plokštele, sudarė ir parengė A. Motuzas, Vilnius, 2009, p. 76–78.

Yra žinoma, kad lenkai šią giesmę išsivertė XVI a. *Stabat Mater* Lietuvą pasiekė per Lenkiją kaip „Stovi Motina“ („Stala Matka Bolesciwa“) su daugybe melodijų variantų. Jos melodija pirmą kartą fiksuojama 1838 m. išleistame kunigo Michało Marcino Mioduszewskiego giesmyne „Śpiewnik Kościelny“⁴³:

Lenkiškos giesmės „Stala Matka Bolesciwa“ tekstas ir melodija⁴⁴:

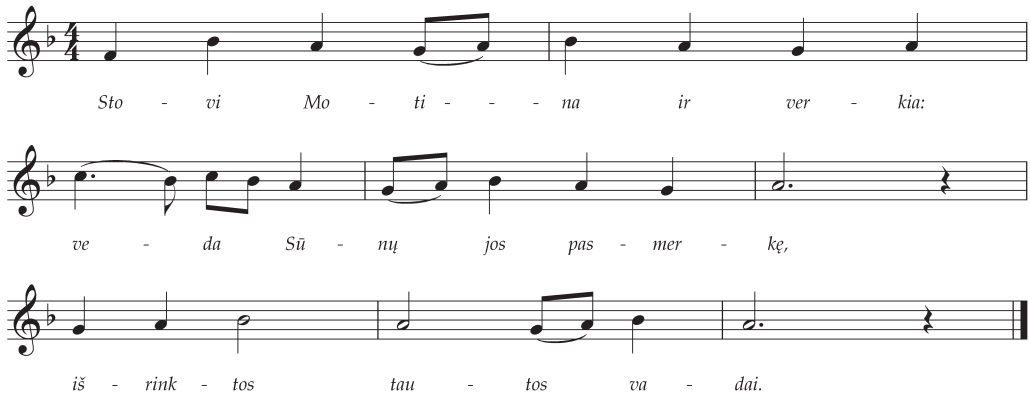

1. Sta - la Mat - ka Bo - les - ci - wa*
Du - szę Jej, co lez - nie mies - ci,*

O - bok krzy - za led - wo zy - wa,* Gdy na krzy - zu
Pel - ną smut - ku i bo - les - ci,* Prze - szedł miesz - dla

wi - siał Syn,* Gdy na krzy - zu wi - siał Syn.*
na - szych win,* Prze - szedł miesz - dla na - szych win.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Stovi Motina“ literatūrinis tekstas⁴⁵ ir melodija⁴⁶:

Sto - vi Mo - ti - - - na ir ver - kia:

ve - da Sū - nų jos pas - mer - kę,

iš - rink - tos tau - tos va - dai.

Palyginę Kelmės valsčiaus, lenkišką ir lotynišką melodijas pastebime, kad lenkiška ir lotyniška yra tapačios, o Kelmės valsčiaus – originali. Anksčiau atlikti tyrimai parodė, kad ši giesmė ir jos melodija užrašyta Žemaičių Kalvarijos Kry-

⁴³Mioduszewski M. *Śpiewnik Kościelny*, Kraków, 1838, p. 42.

⁴⁴Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, Wydanie XXXIX, Kraków, p. 142.

⁴⁵*Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas, Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 558–559.

⁴⁶1995–2005 m. vasaros etnografinių lauko tyrimų medžiaga, Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas, Kretinga, 2005; 2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

žiaus kelio (Kalnų) giesmyne.⁴⁷ Tai rodo, kad Kelmės valsčiaus Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „Stovi Motina“ melodija yra Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) vietinės kilmės kopija.

„O žmogaus siela“ (nauja redakcija – „Jau susirinko Taryba“) – gavėnios giesmė. Lenkų muzikologai jos („O duszo wszelka nabożna“) tekstą datuoja XVI a., o melodiją pristato 1838 m. išleistame kunigo Michallo Marcino Mioduszewskio giesmyne „Śpiewnik Kościelny“⁴⁸:

O du - szo wszel - ka na - boż - na,
 Ku mi - le - mu Bo - gu sklon - na, Wej - rzyj na Sy -
 na Bo - że - go, na Zba - wi - cie - la na - sze - go.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „O žmogaus siela“ (nauja redakcija – „Jau susirinko Taryba“) tekstas⁴⁹ ir melodija⁵⁰:

Jau su - si - rin - ko ta - ry - ba, ei - nan - ti
 teis - mo tar - ny - ba, ir lau - kė Jė - zaus tei -
 sė - jai, jo di - de - li ne - ken - tė - jai.

⁴⁷ Motuzas A. Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmių kilmė, *ten pat* p. 51.

⁴⁸ Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, wydanie XXXIX, Kraków, 1994, p. 127–128.

⁴⁹ *Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas. Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 311; 2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto

Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012, p. 423.

⁵⁰ 1995–2005 m. vasaros etnografinių lauko tyrimų medžiaga, Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas, Kretinga, 2005; 2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

Pažvelgę į Kelmės valsčiaus ir lenkišką melodijas pastebime, kad tiek lenkiška, tiek Kelmės valsčiaus melodijos yra originalios. Taip pat anksčiau atlikti tyrimai parodė, kad ši giesmės ir jos melodija yra sutinkama Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) giesmyne.⁵¹ Tai rodo, kad Kelmės valsčiaus Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „O žmogaus siela“ (nauja redakcija – „Jau susirinko Taryba“) melodija yra Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) vietinės kilmės kopija.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Kurs už mus kaltus kentėjai“ literatūrinio teksto „Któryś za nas cierpieł rany“ autoriumi laikomas lenkų pranciškonas Vladislovas iš Gielniovo.⁵² Yra žinoma, kad ji per gavėnią buvo giedama Lenkijos ir Lietuvos bernardinų bažnyčiose.

Lenkiška giesmė „Któryś za nas cierpieł rany“.⁵³

I melodija:

Kto - rys za nas cier - pial ra - ny,
Je - zu Chry - ste, zmi - luj sie nad na - mi.

II melodija:

Kto - rys za - nas cier - pial ra - ny, Je - zu
Chry - ste, zmi - luj sie nad na - mi.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Kurs už mus kaltus kentėjai“ literatūrinis tekstas⁵⁴ ir melodija⁵⁵:

⁵¹Motuzas A. Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmių kilmė, *ten pat*, p. 51.

⁵²Vaišnora J. *Marijos garbinimas Lietuvoje*, Roma, 1958, p. 173.

⁵³Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, wydanie XXXIX, Kraków, 1994, p. 124.

⁵⁴*Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas, Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius,

1996, p. 311; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012, p. 399.

⁵⁵Vytauto Didžiojo universiteto Etnologijos katedros rankraštnas, b. 870, l. 23, *Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultetas*.

Kurs už mus kal - tus ken - tē - jai. Jė - zau
 Kris - tau, Die - ve mū - sių, būk mums gai - les -
 tin - gas, Būk mums gai - les - tin - gas,
 būk mums gai - les - tin - gas!

Palyginę Kelmės valsčiaus ir lenkišką melodijas pastebime, kad tiek lenkiška, tiek Kelmės valsčiaus melodijos yra originalios. Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuota melodija užrašyta *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų)* giesmyne.⁵⁶ Tai rodo, kad Kelmės valsčiaus teritorijoje *Žemaičių Kalvarijos Kalnų* giesmės „Kurs už mus kaltus kentėjai“ melodija yra *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų)* muzikinės kultūros atspindys.

Giesmė „Jėzau Kristau maloniausias“ yra viena seniausių gavėnios giesmių. Jos lenkišką tekstą 1610 m. parašė pranciškonas Abrahamas Rožniatovskis (Abraham Roźniatowski), o melodija pristatyta 1838 m. išleistame kunigo Michallo Marcino Mioduszewskio giesmyne „*Śpiewnik Kościelny*“.⁵⁷

Lenkiškos giesmės „*Jezu Chryste, Panie miły*“ literatūrinis tekstas ir melodija⁵⁸:

1. Je - zu Chrys - te, Pa - nie mi - ly,* O Ba - ran - ku
 tak cier - pli - wy,* Wznio - sles, wznio - sles na krzys rę - ce swo - je,*
 Gla - dząc, gla - dząc nie - pra - wo - sci mo - je.

Kelmės valsčiaus teritorijoje *Žemaičių Kalvarijos Kalnų* praktikuotos giesmės „Jėzau Kristau maloniausias“ literatūrinis tekstas⁵⁹ ir melodija⁶⁰:

⁵⁶ Motuzas A. *Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmių kilmė, ten pat*, p. 51.

⁵⁷ Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, Kraków, 1994, p. 113.

⁵⁸ *Ten pat*, p. 113–114.

⁵⁹ *Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas, Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius,

1996, p. 311; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012, p. 550.

⁶⁰ Vytauto Didžiojo universiteto Etnologijos katedros rankraštynas, b. 870, l. 23, *Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakultetas*.

Jė - zau Kris - tau ma - lo - niau - sias, A - vi -
 nė - li ne - kal - čiau - sias, troš - kai,
 troš - kai ant kry - žiaus nu - mir - ti, žmo - nes,
 žmo - nes klys - tan - čius at - pirk - ti.

Kaip matyti, šioms tapačias melodines slinktis turinčioms giesmėms būdingas nuoseklus melodijos kilimas ir kritimas. Pamažu kylančiai žemaitiškos melodijos garsų sekai būdingas tiek mažoras, tiek minoras, ypač paskutiniam muzikiniam sakiniui, kuris baigiasi II laipsniu, kitaip tariant, dominantine funkcija. Lenkiškai melodijai būdingas minoras. Visas giesmės vienija identiška melodinė slinktis. Ši tapati melodija yra žinoma ir *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų)* giesmyne. Tai leidžia teigti, kad šios giesmės melodija į Kelmės valsčiaus teritorijos *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų)* giesmyną pateko iš *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų)*, o į *Žemaičių Kalvariją* ji atėjo iš lenkų kalvarijų *Kryžiaus kelio* apeiginių giesmynų.

Kelmės valsčiaus teritorijoje *Žemaičių Kalvarijos Kalnų* praktikuota giesmė „Didi Globėja“ (nauja redakcija – „Kai Viešpats Jėzus į Golgotą ėjo“) atstovauja Lietuvos kalvarijų *Kryžiaus kelio* pamaldumą.

Kelmės valsčiaus teritorijoje *Žemaičių Kalvarijos Kalnų* praktikuotos giesmės „Didi Globėja“ tekstas⁶¹ ir melodija⁶²:

Kai Vieš - pats Jė - zus į Gol - go - tą ė - jo,
 ke - lios gar - bin - gos mo - te - rys ly - dė - jo.

⁶¹ *Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas, Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 311; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012, p. 433.

⁶² 1995–2005 m. vasaros etnografinių lauko tyrimų medžiaga, *Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas*, Kretinga, 2005; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012.

Šir - dys gai - lin - gos troš - ko gi pa - dė -
ti, Jė - zui ken - tė - ti.

Lenkų giesmyų analizė parodė, kad kalvarių Kryžiaus kelio giesmės „Ty którys gorzko“ melodija gali būti sąlyginai keliais muzikiniais sakiniiais artima giesmės „Didi Globėja“ (nauja redakcija – „Kai Viešpats Jėzus į Golgotą ėjo“) melodikai. Šios giesmės literatūrinio ir muzikinio teksto ištakos yra 1838 m. išleistame kunigo Michalo Marcino Mioduszewskio giesmyne „Śpiewnik Kościelny“⁶³.

Lenkiškos giesmės „Ty którys gorzko“ literatūrinis tekstas ir melodija⁶⁴:

1. Ty, kto - rys go - rzko na krzy - zu u - mie - ral,*
Rę - ceż i no - gi sro - gi gwozdz roz - dzie - ral,*
Daj smierc szczes - li - wq, na krzy - zu roz - pię - ty,* Ba - ran - ku swię - ty!"

Palyginę Kelmės valsčiaus ir lenkišką melodijas pastebime, kad tiek lenkiška, tiek Kelmės valsčiaus melodijos yra skirtingos, savitai originalios. Kelmės valsčiuje praktikuojama šios giesmės melodija yra ir Šermeniniame Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) maldyne / giesmyne.⁶⁵ Tai rodo, kad Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Didi Globėja“ (nauja redakcija – „Kai Viešpats Jėzus į Golgotą ėjo“) melodija yra Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) originalios vietinės muzikinės kultūros atspindys.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Atmink sau, o siela mano“ (nauja redakcija – „Jėzus vaitojo, verk ir tu“) literatūrinis tekstas yra XVII a. vertimas iš lenkų kalbos „Švč. Mergelės Marijos rožinio“ giesmės „Dusza moia wspomni sobie“. Lenkų giesmynuose šios giesmės melodijos rasti nepavyko.

⁶³Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, wydanie XXXIX, Kraków, 1994, p. 113.

⁶⁴Ten pat, p. 144–145.

⁶⁵Šermeniniai Žemaičių Kalvarijos Kalnai. *Maldynas ir giesmynas su kompaktine plokštele*, sudarė ir parengė A. Motuzas, Kaunas, 2012, p. 46.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Atmink sau, o siela mano“ (nauja redakcija – „Jėzus vaitojo, verk ir tu“) tekstas⁶⁶ ir melodija⁶⁷:

Jė - zus vai - to - jo, verk ir
 tu, at - mink, kiek iš - ken - tē kan -
 čių Nuo so - do kru - vi - nos mal -
 dos lig pas - ku - ti - nės va - lan - dos

Palyginę giesmę su lietuvių liaudies dainos „Paleidau žirgą į lankas“ melodija, matome, kad tai ta pati melodija⁶⁸:

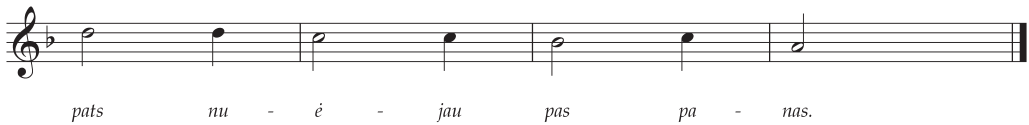
Pa - lei - dau žir - gą į lan - kas, o
 pats nu - ė - jau pas pa - nas, oi
 ly, oi ly, oi ly - lia lia, o

⁶⁶ Liturginis maldynas, ketvirtas pataisytas leidimas, Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 311; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012, p. 437.

⁶⁷ 1995–2005 m. vasaros etnografinių lauko tyrimų medžiaga, Šv. Antano religijos studijų instituto prie

Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas, Kretinga, 2005; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

⁶⁸ Motuzas A. Žemaičių ir Zebrzydovskos (Lenkija) Kalvarijų Kryžiaus kelių (Kalnų) muzika: sąsajos ir skirtumai, *Tiltai*, Klaipėdos universitetas, 1998, nr. 2–3 (4–5), p. 54.

pats nu - é - jau pas pa - nas.

Šios giesmės melodija yra *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų)* giesmyne. Pažvelgę į šią melodiją ir neradę jos kitų tautų giesmynuose, galima konstatuoti, kad šios giesmės melodija yra Žemaičių krašto originalios vietinės muzikinės kultūros atspindys.

Kita Kelmės valsčiaus teritorijos Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmė – „Šviesa pasaulio viso“ (nauja redakcija – „Liekim ašaras visi“). Ši giesmė yra *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų)* giesmyne. Jos lietuviškas tekstas yra XVI a. lenkiškos giesmės „Jasność zgasła na świcie“ vertimas. Į lietuvių kalbą ji buvo išversta XVII a. ir priskiriama „Viešpaties kančios“ giesmių ciklui.

Kelmės valsčiaus teritorijoje *Žemaičių Kalvarijos Kalnų* giesmės „Šviesa pasaulio viso“ (nauja redakcija – „Liekim ašaras visi“) tekstas⁶⁹ ir melodija⁷⁰:

Lie - kim a - ša - ras vi - si, grau - džiai

ver - kim šir - di - mi: Jė - zus Kris - tus jau mi -

rės, tiek pik - ty - bių pa - ty - rės.

Kadangi lenkų giesmynuose šios giesmės melodijos rasti nepavyko, tenka konstatuoti, kad šios giesmės melodija yra Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) giesmės „Šviesa pasaulio viso“ (nauja redakcija – „Liekim ašaras visi“) melodijos kopija.

Istorinių žinių apie Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuotų Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmių „Karalienė maloninga“, „Dangaus Karaliaus Motina švenčiausia“ ir „Mieliausias Jėzau“ literatūrinių ir muzikinių tekstų kilmės ištakas kitų kraštų religinės muzikos literatūroje rasti nepavyko.

Giesmės „Karalienė maloninga“ ir „Dangaus Karaliau“ yra Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio baigiamosios

⁶⁹ *Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas, Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 311; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012, p. 433.

⁷⁰ 1995–2005 m. vasaros etnografinių lauko tyrimų medžiaga, *Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas*, Kretinga, 2005; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012.

giesmės. Atlikti tyrimai parodė, kad tiek jos tekstas, tiek melodija yra kilę iš Žemaičių Kalvarijos vietovės. Šios giesmės skirtos pagerbti Žemaičių Kalvarijoje esančią stebuklingą Švč. Mergelės Marijos, Dievo Motinos, paveikslą.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Karaliene maloninga“ tekstas⁷¹ ir melodija⁷²:

Ka - ra - lie - ne ma - lo - nin - ga,
 Kal - va - ri - joj ste - bu - klin - ga,
 ir - girs - ki Tu mus pra - šan - čius,
 ma - lo - nių Ta - vo trokš - tan - čius.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Dangaus Karaliaus“ tekstas⁷³ ir melodija⁷⁴:

Dan - gaus Ka - ra - liaus Mo - ti - na šven -
 čiau - sia, iš kū - ri - ni - jos

⁷¹ *Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas. Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 311; 2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012, p. 447–448.

⁷² 1995–2005 m. vasaros etnografinių lauko tyrimų medžiaga, Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas, Kretinga, 2005; 2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

⁷³ *Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas. Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 311; 2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012, p. 448–449.

⁷⁴ 1995–2005 m. vasaros etnografinių lauko tyrimų medžiaga, Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas, Kretinga, 2005; 2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

Tu pa - ti skais - čiau - - sial! Imk gar - bę,
 šlo - vę iš žmo - nių kal - tų - jų
 Tau pa - klus - nių - jų.

Šių giesmių melodijos randamos tik Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio giesmyne, taigi jos yra šio krašto religinės muzikos atspindys.

Paskutinė Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuota giesmė „Mieliausias Jėzau“. Tai trečia Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio baigiamoji kelio giesmė. Pirmą kartą ji randama 1872 m. pasirodžiusiame maldyne „Aukso Altorius, arba Šaltinis dangiškų skarbų“.

Kelmės valsčiaus teritorijoje Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Mieliausias Jėzau“ tekstas⁷⁵ ir melodija⁷⁶:

Mie - liau - sias Jė - zau, dėl ma - nęs su - žeis - tas.
 Tu gy - dai sie - las ne - nu - mirt pas - merk - tas.
 Vien ste - bė - tis lie - ka ne - i - mi
 Tu nie - ko, dar už - mo - ki dan - gum.

⁷⁵ *Liturginis maldynas*, ketvirtas pataisytas leidimas. Lietuvos Vyskupų Konferencijos leidinys, Vilnius, 1996, p. 311; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012, p. 449–450.

⁷⁶ 1995–2005 m. vasaros etnografinių lauko tyrimų medžiaga, *Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas*, Kretinga, 2005; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012.

Šios giesmės teksto bei melodikos nerandame nė viename Europos šalių katalikiškame maldyne ar giesmyne. Tokia pat giesmė yra *Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų)* giesmyne. Taigi ši giesmė ir jos melodija yra Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) kopija Kelmės valsčiaus teritorijoje.

Kita Kelmės valsčiaus teritorijoje malda / giesmė – Švč. *Mergelės Marijos litanija*. Švč. Mergelės Marijos litanija katalikų pasaulyje paprastai vadinama Loreto (*Lauretana*) litanija, nes jos kilmė (XIII a.) siejama su Loreto Marijos šventove Italijoje – maža kopyltėle, žmonių vadinama Nazareto nameliu, Italijos lurdu. Gegužės mėnesį Loreto Švč. Mergelės Marijos litanija pradėta giedoti Ispanijoje apie 1531 m.⁷⁷, o muziką jai parašė flamandų kompozitorius Orlando di Lasso.⁷⁸ Su katalikybės sklaida ši litanija pasiekė Lietuvą ir pasklido po jos bažnyčių parapijas.

Tradicinė ir Kelmės valsčiaus teritorijos parapijų bažnyčiose ir liaudies pamaldume praktikuotos Švč. Mergelės Marijos *litanijos* literatūrinis tekstas ir melodija⁷⁹:

Ky - ri - e e - lei - son, Chris - ste e - lei - son,
Kris - tau, iš - girsk mus, Kris - tau iš - klau - syk mus,

Ky - ri - e e - lei - son. Tėve iš dangaus, Dieve pasi - gai - lėk mū - sų.
Kris - tau, iš - klau - syk mus.

Sūnau, pasaulio Atpir - kė - jau, Die - ve, pa - si - gai - lėk mū - sų.

Ta - vo ap - gy - ni - mo šau - kia - mės, Šven - to - ji Die - vo

Gim - dy - to - ja. Mū - sų mal - dų ne - at - mes - ki mū - sų rei - ka - luo - se,

bet nuo vi - so - kių pa - vo - jų mus vi - sa - dos gel - bėk.

Mer - ge - le gar - bin - go - ji ir pa - lai - min - to - ji,

⁷⁷Kurczewski J. *Kościół Zamkowy*, Wilno, p. 248.

⁷⁸Bažnytinė muzika, *Enciklopedinis žinynas*, sud. J. Vilimas, Vilnius, 2012, p. 271.

⁷⁹2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Is-*

torijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012; *Giedanti Bažnyčia*, parengė kun. K. Senkus, Regensburgas, 1946, p. 118.

mū - sų val - do - ve, mū - sų tar - pi - nin - ke, mū - sų už - ta - rė - ja,
 su sa - vo Sū - nu - mi mus su - tai - kink, sa - vo Sū - nui mus pa - ves - ki,
 sa - vo Sū - nui mus a - ti - duo - ki.

Pažvelgę į šios maldos ir giesmės melodiją galime konstatuoti, kad Kelmės valsčiuje praktikuota melodija yra ne vietinės kilmės, o tradicinė, atėjusi iš bažnyčios liturgijos.

Kita Kelmės valsčiuje praktikuota giesmė – „Sveika, Marija, Motina Dievo“. Ji yra Švč. Mergelės Marijos litanijos baigiamoji giesmė. Šiandien straipsnio autoriaus jau yra atskleista, kad ši giesmė išversta iš kun. Teofilio Klonowskio 1856–1867 m. laikotarpiu Poznanėje išleisto giesmyno „Szczęble do nieba“.⁸⁰ Vertimas labai laisvas ir nutolęs nuo originalo. Lietuvoje būta kelių šios giesmės vertimo variantų. Pirmasis vertimas – kun. J. Lideikos 1886 metais. Kitą vertimą 1898 m. atliko Seinų vyskupas Antanas Baranauskas.⁸¹ Lenkų giesmynai šios giesmės melodiją kildina iš Mozūrijos. Lietuvoje šios giesmės melodija yra perkurta – sulietuvinta. Jos neturi nė viena kita pasaulio šalis.⁸²

Tradicinė taip pat Kelmės valsčiaus bažnyčiose ir liaudies pamaldume praktikuotos Švč. Mergelės Marijos litanijos literatūrinis tekstas ir melodija⁸³:

Svei - ka Ma - ri - ja, Mo - ti - na Die - vo.
 Dan - gaus mums duo - ta nau - jo - ji Ie - val!
 At - mint mums tei - kis sa - vo šir - dy - je,
 melsk už mus Die - vą, svei - ka, Ma - ri - ja.

⁸⁰ Klonowski T. *Szczęble do nieba*, Poznań, 1856–1867, p. 36.

⁸¹ G'all X. S. Majowe mabożenstwo, *Podręczna Encyklopedia Kościelna*, sine anno, t. 21–26, p. 171–172.

⁸² Motuzas A. *Katalikų liaudies pamaldumo praktikos Lietuvoje*, vadovėlis aukštosioms mokykloms, Kaunas, 2005, p. 72–74.

⁸³ 2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012.

Lenkiškos giesmės „Zdrowaś Maryja“ literatūrinis tekstas ir melodija⁸⁴:

1. Zdro - wás Ma - ry - ja, Bo - ga Ro -
Bla - ga - my Cie - bie, swie - ta Dzie -

dzi - co!
wi - co;

Niech la - ska Tvo - ja

za - wsze nam sprzy - ja, Módl się za

na - mi, Zdro - wás Ma - ry - ja!

Patyrinėjus šios giesmės melodines linijas galima patvirtinti prieš tai suformuluotą tezę, kad ši giesmė ir jos melodija yra lenkų kilmės, bet perkurta – su-lietuvinta, per Bažnyčios liturgiją pasiekusi ir Kelmės valsčiaus teritorijos parapijų bažnyčias bei jų bendruomenes.

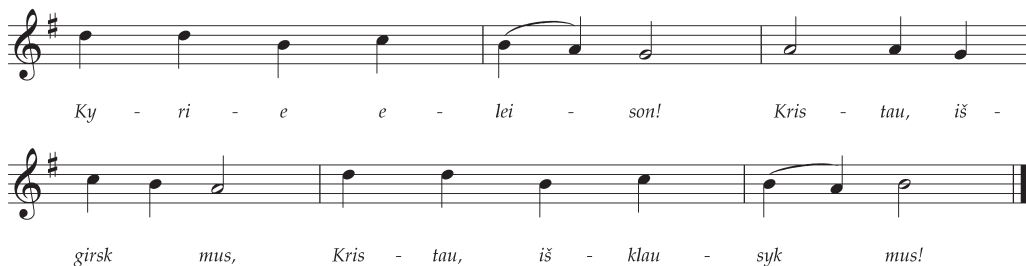
Švč. Jėzaus Širdies litanijos atsiradimas pirmiausia susijęs su Visų Šventųjų litanija, kurios pavyzdžiu sukurtos ir vėlesnės litanijos. Didžiausią impulsą jai atsirasti davė Švč. Jėzaus Širdies kultas, kurio ištakos glūdi Golgotos kalne, kur romėnų karininkas Lionginas, ietimi pervėrė Jėzaus šoną. Šv. Jonas evangelistas vėliau užrašė: „Nes tai atsitiko, kad įvyktų Raštas: žiūrės į tą, kurį jie pervėrė“ (Jn 19, 36–37). Viduramžiais įvairių vienuolynų, tokių kaip benediktinų ir cisternų, litanijai buvo sukurti tekstai ir melodija. Savo veikaluose tėvai jėzuitai, ypač ispanai, šiam pamaldumui suteikė teologinį pagrindą. Po kontrreformacijos Žemaitijoje ir Lietuvoje ši litanija suskambo pirmiausia ten, kur veikė jėzuitai. Jėzuitai bendraudami su liaudimi leido jai Švč. Jėzaus Širdies pamaldumą reikšti sava kultūra. Taip Švč. Jėzaus Širdies litanijos muzika atskiruose Lietuvos regionuose įgavo savitas melodines linijas.

Kelmės valsčiaus parapijose praktikuotos Švč. Jėzaus Širdies litanijos literatūrinis tekstas ir melodija⁸⁵:

Ky - ri - e e - lei son, Chris - te e - lei - son,

⁸⁴Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, wydanie XXXIX, Kraków, 1994, p. 05–406.

⁸⁵2012 m. „Vermės“ kraštovyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

Ky - ri - e e - lei - son! Kris - tau, iš -
girsk mus, Kris - tau, iš - klau - syk mus!

Lietuvių liaudies tradicinė švč. Jėzaus Širdies litanijos literatūrinis tekstas ir melodija⁸⁶:

Ky - ri - e, e - lei - son! Chris - te, e -
Kris - tau, iš - girsk mus! Kristau, iš - klau -
lei - son! Ky - ri e, e - lei - son!
syk mus! Kris - tau, iš - klau - syk mus!
Jė - zaus Šir - die, Sūnaus am - ži - no - jo
Tė - vo, pa - si - gai - lėk mū - sų!
(Pabaiga)
Die - vo A - vi - nė - li, kuris naikini pa - sau - lio
nuo - dė - mes, pa - si - gai - lėk mū - sų!

Vilniaus krašto *Litania do Najświętszego Serca Pana Jezusa* lenkiškas literatūrinis tekstas ir melodija⁸⁷:

⁸⁶ *Liturginis giesmynas*, Kaunas, 2009, p. 242.

⁸⁷ Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, Kraków, 1994, p. 792.

Kyri - e, e - lek - son,* Chry - ste,
 Chry - ste, u - slysz nas,* Chry - ste, wy -
 Ser - ce Je - zu - sa,* Syna O. Przed -

e - lej - son,* Ky - ri - e, e - lej - son.
 slu - chaj nas,* Chrys - te, wy - slu - chaj nas.
 wiecz - ne - go,* zmi - luj się nad - na - smi.

Kelmės valsčiaus parapijose praktikuojamos Švč. Jėzaus Širdies litanijos melodija, kaip matome, skiriasi nuo Vilniaus krašto lenkiškos ir lietuvių tradicinės melodijų, tai leidžia manyti, kad tam įtakos turėjo kaimynystėje anksčiau veikę jėzuitai bei vietos kunigų asmeninė iniciatyva. Šiuo atveju Žalpiuose ir Šaltėniuose (Juodeikiuose) dirbusio kunigo Izidoriaus Gudavičiaus aktyvi pastoracinė Švč. Jėzaus Širdies kulto veikla.

Giesmė „Iš šios žemelės“ – baigiamoji Švč. Jėzaus Širdies litanijos giesmė.

Giesmės „Iš šios žemelės“ tekstas ir melodija į Lietuvą atėjo iš Vakarų Europos. Melodijos autorius – belgų jėzuitas Louis Lambilotte (1797–1855).⁸⁸ Ji bažnyčiose, kartais namų aplinkoje per birželines pamaldas buvo giedama po Švč. Jėzaus Širdies litanijos.

Kelmės valsčiaus teritorijos parapijose giedotos giesmės „Iš šios žemelės“ literatūrinis ir muzikinis tekstas⁸⁹:

Andante

Iš šios že - me - lės, a - ša - rū klo - nio, į dan - gų
 ky - la mū - sų min - tis. Šir - die Šven - čiau - sia,
 vers - me ma - lo - nių, į Ta - ve krei - piam sa - vo a -
 kis. Iš - girsk mei - lin - gai mū - sų šauks - mus,

⁸⁸ *Giedanti Bažnyčia*, parengė kun. K. Senkus, Re-gensburgas, 1946, p. 80.

⁸⁹ *Liturginis giesmynas*, parengė kun. K. Senkus, išleido Vilkaviškio vyskupijos kurija, 1993, p. 210–211.

sa - vo ma - lo - ne gel - bė - ki mus! Šir - die šven -
 čiau - sia Ta - vy - je vil - tys! Glauk prie sa -
 vęs mus, sie - los at - gis.

Manytina, kad šios giesmės melodija Kelmės valsčiaus teritorijos parapijose suskambo dėl Bažnyčios muzikinės liturgijos įtakos.

Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuota giesmė „Sveika, Marija, Motina mielaisia“ yra lietuviška⁹⁰:

Svei - ka, Ma - ri - ja, Mo - tin mie - liau - sia, už - ta - ry -
 to - ja mū - sų bran - giau - sia. Už - ta - ry - to - ja ir
 gim - dy - to - ja, mo - ti - na Die - vo mū - sų mie - liau - sia.

Šios giesmės teksto rimas artimas kunigo Antano Strazdo (Strazdelio) kūrybai, o melodija artima jo giesmės „Pulkim ant kelių“ melodijai.

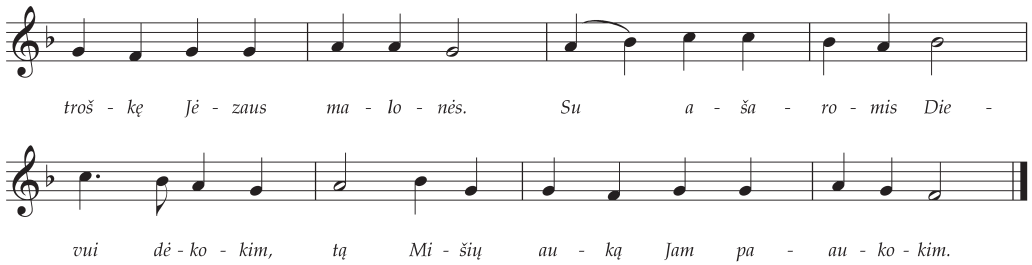
Tradicinė taip pat Kelmės valsčiaus bažnyčiose ir liaudies pamaldume praktikuotos giesmės „Pulkim ant kelių“ literatūrinis tekstas ir melodija⁹¹:

Pul - kim ant ke - lių vi - si krikš - čio - nys, di - džiai iš -

⁹⁰2012 m. „Vermės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

⁹¹Giedokim Viešpačiui. Giesmynas, sudarė kun. A. Sabaliauskas, Kaunas, 1930, p. 3.

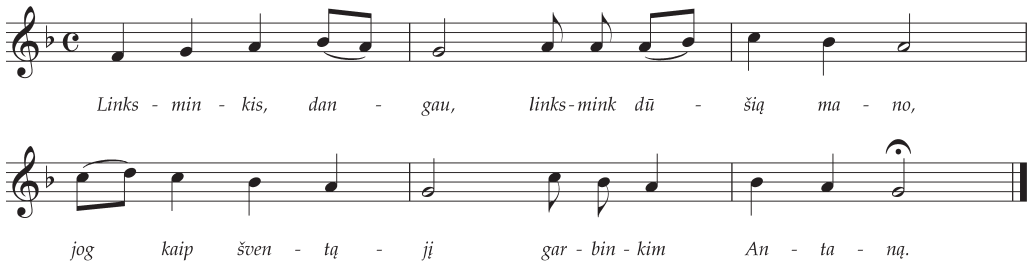

troš - kę Jė - zaus ma - lo - nės. Su a - ša - ro - mis Die -
vui dė - ko - kim, tą Mi - šių au - ką Jam pa - au - ko - kim.

Palyginę abi melodijas galime konstatuoti, kad jos yra identiškos, o tai leidžia manyti, jog Bažnytinės liturgijos giesmės „Pulkim ant kelių“ melodija buvo pritaikyta Kelmės valsčiaus teritorijos parapijose giedamai giesmei „Sveika, Marija, Motina mieliausia“.

Kita giesmė, praktikuojama bent keliose Kelmės valsčiaus teritorijos parapijose – Šv. Antano. Senuosiuose giesmynuose ši giesmė vadinama „Linksminkis, dangau, linksmink dūšią mano“.

Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuotos šv. Antanui skirtos giesmės tekstas ir melodija⁹²:

Links - min - kis, dan - gau, links - mink dū - šių ma - no,
jog kaip šven - tą - jį gar - bin - kim An - ta - ną.

Jos literatūrinis tekstas yra išverstas iš lenkų *kantičkų* ir randamas vyskupo Motiejaus Valančiaus „Giesmių knygoje, arba Kantičkose“, o melodija populiaru ypač Žemaitijoje. Ši melodija galėjo atsirasti XVIII a. Lietuvos sodžiuose.

Kitas šios giesmės melodijos pavyzdys yra kompozitoriaus Juozo Naujalis „Giesmynėlyje“⁹³:

♩=66
1. Links - my - bė dan - gui, džiaugs - mas sie - lai ma - no,
2. Vi - si krikš - čio - nys gar - bi - na šian - die - ną,

⁹²1995–2000 m. vasaros lauko ekspedicijų medžiaga, Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto (VDU KTF) archyvas, Kretinga, 2005; 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios

Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

⁹³Giesmynėlis. Tekstą sutaisė A. Jakštas, melodijas pagamino J. Naujalis, Tilžė, 1920, p. 107.

f Jog tarp šven - tu - jų gar - bi - nam An - taną.
Ma - lo - nę Die - vo pa - ty - rę ne vieną.

Ši kompozitoriaus J. Naujaliao pristatoma melodija skiriasi nuo pirmosios, tačiau jos melodijos linijų sąsają randame lenkiškoje giesmėje „Šviety Antoni“⁹⁴:

Refren

Swię - ty An - to - ni, z chlebem dla bie -
dnych, na - ucz nas szu - kac
Pra - wdy i Bo - ga na dzien po - wsze - dni.
1. W wie - lu po - mył - kach i błę - dach, *
Na zy - cia za - wi - lych dro - gach, *
Szu - ka - my pra - wdy i pię - kna, *
Do - bro - ci ludz - kiej u Bo - ga.

Kitas šv. Antano giesmės variantas yra iš Liturginio maldyno.⁹⁵ Čia pristatoma, kad jos tekstas yra verstinis, melodija – liaudies⁹⁶:

⁹⁴Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, wydanie XXXIX, Kraków, 1994, p. 441.

⁹⁵*Liturginis maldynas*, ketvirtasis pataisytas leidimas, Vilnius, 1996, p. 604.

⁹⁶*Katalikų giesmynas*, Kaunas, 2009, p. 196.

$\text{♩} = 76$

1. Kaip di - dis šven - ta - sis An - ta - nas, kiek
da - ro ste - buk - lų ji - sai, tai ži - no ir jau - nas, ir
se - nas, tai skel - bia var - guo - lių bal - sai.

Pažvelgus į šios giesmės melodiją ir ritmą galima konstatuoti, kad ji artima revoliucinei dainai.

Palyginę visas pateiktas šv. Antanui skirtų giesmių melodijas, matome, kad Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuojama melodija yra originali ir savita.

Kita Kelmės valsčiaus teritorijos giesmė, kuri praktikuota keliose jos parapijoje, – Šv. Onos giesmė. Apie Kelmės valsčiaus teritorijoje Verpenos Šv. Onos koplyčioje ir Saudininkų (Maironių) Švč. Mergelės Marijos bažnyčioje per Šv. Onos atlaidus (liepos 26 d.) giedamos šv. Onai skirtos giesmės melodiją rašyta mažai. Jos kilmė nėra žinoma. Žinoma tik tiek, kad jos literatūrinis tekstas yra visose *kantičkose*, kur pristatoma, jog tai giesmė „Apie šventas Patronkas Žemaičių ir Lietuvos, o pirmiausiai apie S. Oną, Motiną Panos S.“⁹⁷

Verpenojė ir Saudininkuose (Maironiuose) praktikuotos šv. Onos giesmės literatūrinis tekstas⁹⁸ ir melodija⁹⁹:

Gar - be Die - vuj ant aukš - ty - bės,
už a - no di - džios ge - ry - bės,
Kur - sai da - rė iš - ga - ni - mą,

⁹⁷ *Kantyczka arba Kninga giesmu par Motiejū Wolonzewski, Žemajcziu Wiskupa, ajszkej parwejzeta ir naujoj izspausta Vilniuje, 1862, p. 452–455.*

⁹⁸ *Ten pat.*

⁹⁹ 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas*, Kaunas, 2012.

Šv. Onos giesmės natų tekstų iš spausdintinių šaltinių yra keletas. Vienas jų – Palėndrių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos viešosios oratorijos kunigo Kazimiero Ambrozaičio giesmynas „Gismiu lobynas“.

Šv. Onos giesmės literatūrinis tekstas¹⁰⁰ ir melodija¹⁰¹:

Gar - bė Die - vuj ant aukš - ty -
bės, už a - no di - džios
ge - ry - bės, Kur - sai da - rė
iš - ga - ni - mą, Per Ma - ri - jos
už - gi - mi - mą.

Lenkų giesmynuose randamos trys šv. Onai skirtos giesmės: „Ja sobie wybralem“, „Niechaj radośnie“ ir „Witaj Pani, Matko Matki“.

Giesmės „Ja sobie wybralem“ literatūrinis tekstas ir melodija¹⁰²:

1. Ja so - bie wy - bra - lem za o - bro - nę *
Ja O - nej od - da - ję du - szę, cia - lo, *

Bab - kę Chry - sta Pa - na, swię - tą An - nę. *
O - nę chcę mi - lo - wac, jak przy - sta - lo.

¹⁰⁰ Gismiu lobynas, parengė kun. K. Ambrozaitis, Šiauliai, 1924, p. 413–414.

¹⁰² Siedlecki J. *Śpiewnik Kościelny*, wydanie XXXIX, Kraków, 1994, p. 436–437.

¹⁰¹ *Ten pat*, p. 405.

Refren

Niech się, co chce, ze mną - - dzie - je,
W to - bie, świę - ta A - mno, mam na - dzie - je.

Giesmės „Niechaj radośnie“ literatūrinis tekstas ir melodija¹⁰³:

1. Nie - chaj ra - do - snie za brzmi Bo - za chwā - la. *
Niech po - zdro - wio - na bę - dzie - świę -
ta A - nna, Pod kto - re - j pie - czą
ros - la Li - lia bia - la, Ma - ry - ja Pan - na.

Giesmės „Witaj Pani, Matko Matki“ literatūrinis tekstas ir melodija¹⁰⁴:

1. Wi - taj Pa - ni, Mat - ko Ma - tki
An - no świę - ta, Tys od Bo - ga
Je - zu - sa Pa - na. * Za Pat - ron - kę w pot - rzeb -
jest lu - dziom da - na *
by się za - wasze do Cie - bie * U - da - wa - li,

¹⁰³ Ten pat, p. 437–438.¹⁰⁴ Ten pat, p. 438.

Pateiktos šv. Onos giesmės melodijos rodo, kad jos visos yra skirtingos, visos autentiškos ir kiekviena atstovaujanti savo kraštui, laikmečiui ir kultūrai. Tad Verpenoje ir Saudininkuose (Maironiuose) praktikuota Šv. Onos giesmės melodija buvo originali ir savita.

Kitos Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuojamos trys giesmės yra gyvuojančios ir būdingos tik vietinėms parapijoms. Viena iš jų, giesmė „Vilniaus Aušros Vartų kopyltėlė“ atstovauja Palendrių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos viešąją oratoriją. Dvi iš jų, yra Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų Bažnyčios parapijoje. Šv. Jurgio giesmė ir giesmė „Mylimoji Karalienė“.

Kelmės valsčiaus Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios parapijoje praktikuojamos Šv. Jurgio giesmės literatūrinis tekstas ir melodija¹⁰⁵:

Pa - gie - dos - me šven - tas gies - mes,
šven - tas gies - mes links - mą die - ną.
Mu - čel - nin - kuj šven - tam Jur - giui,
Vie - roj Die - vo ri - cie - riuj.

Šios giesmės tapačią melodiją, pristatomą kaip lietuvių liaudies, randame ir 2009 m. išleistame „Katalikų giesmyne“.¹⁰⁶ Kadangi nėra notografinių duomenų iš kitų šalių, tikėtina, kad ši melodija gali būti žemaitiškos kilmės, sukurta liaudies.

Kita Kelmės valsčiaus Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios parapijoje unikali giesmė – „Mylimoji Karalienė“.

Kelmės valsčiaus Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios parapijoje praktikuojamos giesmės „Mylimoji Karalienė“ literatūrinis tekstas ir melodija¹⁰⁷:

¹⁰⁵ 2012 m. „Versmės“ kraštotyros vasaros lauko tyrimų medžiaga, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Istorijos centro Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto archyvas, Kaunas, 2012.

¹⁰⁶ *Katalikų giesmynas*, Kaunas, 2009, p. 200.

¹⁰⁷ Motuzas A. Kelmės krašto katalikiška etninė kultūra, Kaunas, 2007, p. 241.

My - li - mo - ji Ka - ra - lie - ne, Vieš - pa - tie Dan - gaus,
 Ne - ap - leis - ki šio - je že - mėj vargs - tan - čio žmo - gaus.

Tu ste - buk - lais taip gar - bin - ga, gel - bėk žmo - gų

ne - lai - min - gą, mel - džia - me Ta - vęs!

Nepriklausomoje Lietuvoje leistų giesmynų analizė parodė, kad šios giesmės melodija yra užrašyta bažnytinės liturgijos muzikinei kultūrai skirtame 1920 m. prelato Adomo Dambrausko-Jakšto parengtame „Giesmyne“, kuriame natas pristatė kompozitorius Juozas Naujalis.¹⁰⁸ Nors yra žinoma, kad originali giesmė „Mylimoji Karaliene“ yra parašyta lenkų kalba ir vadinosi „Najłaskawsza Pani moja, Krolowo Nieba“, tačiau nei lenkų, nei kitų tautų giesmynuose jos melodijos rasti nepavyko.

Kitą šios giesmės melodiją pavyko rasti Kelmės kaimyninei Palendrių parapijai skirtame kun. K. Ambrozaičio giesmyne „Gismiu lobynas“.

Giesmės „Sveika Tu Dukra, Dievo amžinojo“ literatūrinis tekstas¹⁰⁹ ir melodija¹¹⁰:

Svei - ka Ma - rij Mo - ti - na ste -
 Pir - ma pri Die - vo taip la - bai

buk - lin - ga, Už mus tad mels - kis
 lai - min - ga.

pri Jė - zaus mie - liau - sio,

Bran - giu bran - giu - sio

Pažvelgę į pateiktos giesmės melodijas pastebime, kad jos nors geografiškai yra arti viena kitos (Palendrių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos viešoji oratorija priklauso Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios

¹⁰⁸ *Giesmynėlis*, parengė ir sudarė J. Naujalis ir A. Jakštas, Tilžė, 1920, p. 70–71.

¹⁰⁹ *Gismiu lobynas*, parengė kun. K. Ambrozaitis, Šiauliai, 1924, p. 238–239.

¹¹⁰ *Ten pat*, p. 236.

parapijai – *aut. past.*), tačiau yra skirtingos, nes kurtos atskirų kompozitorių. Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapija Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Žolinės) atleidams pasirinko kompozitoriaus Juozo Naujalio sukurta melodija. Įtakos tam turėti galėjo tai, kad Kelmės valsčiaus parapijos nuo 1926 m. buvo priskirtos Kauno arkivyskupijai, kurios pagrindinis vargonininkas buvo kompozitorius J. Naujalis.

Kita Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuojama giesmė, pristatanti savo parapijoje švenčiamus atlaidus, yra Palendrių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos viešojoje oratorijoje giedama giesmė „Vilniaus Aušros Vartų koplytėlė“. Jos literatūrinio ir muzikinio teksto autorius – Palendrių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos viešosios oratorijos kunigas Kazimieras Ambrozaitis.

Palendrių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos viešosios oratorijos giesmės „Vilniaus Aušros Vartų koplytėlė“ literatūrinis tekstas ir melodija¹¹¹:

Tu šven - čiau - si Jė - zaus Mo - tin, vi -
 su var - gin - gū, žvilg - te - lėk mie - la - šir - din -
 gai ant siel - var - tin - gū, Ta - vęs pra - šom
 taip šir - din - gai, Tei - kis gel - bėt
 ma - lo - nin - - gai, šven - čiau - si Mo -
 tin!

Pažvelkime ir į kitos Aušros vartų Švč. Mergelei Marijai skirtos giesmės melodiją.

Šios giesmės literatūrinio teksto autorius – prel. J. Mačiulis-Maironis, melodiją sukūrė kompozitorius B. Budriūnas.

Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos giesmės literatūrinis tekstas ir melodija¹¹²:

¹¹¹ *Gismiu lobynas*, parengė kun. K. Ambrozaitis, Šiauliai, 1924, p. 259–261.

¹¹² *Giedanti Bažnyčia*, parengė kun. K. Senkus, Regensburgas, 1946, p. 90.

Lėtokai

1. Ne - ap - leis - ki mū - sų, Mo - ti - nė - le,
ku - ri Auš - ros ne - ap - lei - di var - tų.
Mums šir - dis so - pan - čias su - gė - lė. Už - tark už -
ta - ru - si tiek kar - tų. Taip daug ga - li pas Vi - sa -
ga - li: Už - tar - ki mie - lą mū - sų ša - lį!

Pažvelgę į šios giesmės melodijas pastebime, kad jos sukurtos skirtingų autorių ir yra skirtingos. Palendriuose, Kelmėi esant valsčiumi, arba laikotarpiu, kai Kelmė buvo valsčiumi, skambėjusi giesmė „Vilniaus Aušros Vartų koplytėlė“ buvo Palendrių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos viešosios oratorijos kunigo K. Ambrozaičio pastoracijos rezultatas.

Remdamiesi pateikta medžiaga, sudarėme lentelę „Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuotos katalikiškos etninės muzikos kilmė“ (žr. priedai. Lentelė „Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuota katalikiška etninė muzika ir jos kilmė“).

Išvados

Remdamiesi gautais duomenimis, galime daryti šias išvadas:

1. Kelmės valsčiaus teritorijoje katalikišką etninę muziką sudarė 24 melodijos.
2. Iš 24 Kelmės valsčiaus teritorijoje skambėjusių melodijų 6 yra originalios, t. y. vietinės tradicijos, 3 – Bažnyčios liturgijos; 3 – lenkų kilmės; 10 – Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų) bei 2 – kompozitorių autorinės.
3. Kelmės valsčiaus teritorijos paprijose paplitusi Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų) giesmių melodijų gausa (10) rodo, kad valsčius turėjo glaudų ryšį su Žemaičių krašto etnografiniu regionu ir jo šventove – Žemaičių Kalvarija.
4. Iš 24 giesmių melodijų 13-a buvo atliekamos Švč. Mergelei Marijai ir jos Motinai Onai literatūriniais tekstais skirtos giesmės, tai rodo, kad Kelmės valsčiaus teritorijoje vyravo stipri katalikiškos kultūros raiška.

Padarytos išvados pagrindžia tyrimo pradžioje išsikelto hipotezę, kad Kelmės valsčiaus teritorijoje skambėjusi katalikiška etninė muzika yra grindžiama Žemaičių Kalvarijos Kryžiaus kelio (Kalnų) ir vietinės tradicijos melosu.

Pateikėjų sąrašas*

1995–2005, 2012 m. kraštotyriinių vasaros lauko ekspedicijų medžiagų tyrimų apie Kelmės valsčių duomenų pateikėjai

- Jonas Bandžiūkas SJ (broliukas), gim. 1903 07 16 Tytuvėnų parapijoje, 1933–1948 metais studijavo jėzuitų naujokyne Pagryžuvyje.
- Stanislava Barančiūkienė-Račkauskaitė, gim. 1926 m. Kelmėje.
- Aleksandras Bargaila, gim. 1920 m. Naujamiesčio k., Pašiausės vls., Šiaulių apskr.
- Juzefa Bružienė-Sidaravičiūtė, gim. 1918 m, Šaukėnuose.
- Antanina Bubelienė-Danusaitė, gim. 1925 m. Pieriškių k., Nemaškėčių vls., Raseinių apskr.
- Michalina Gedminienė-Pociūtė, gim. 1918 m. Mytkalnio k., Kražių vls.
- Teresė Ralienė-Ivoškytė, gim. 1928 m. Antkapinio k., Kelmės vls., Raseinių apskr.
- Kun. jubil. Konstantinas Juodviršis, gim. 1909 m. rugsėjo 28 d. Vaičiaiū bažnytkaimyje, Skuodo parapijoje, 1934–1936 m. vikaravo Šaukėnų parapijoje.
- Eleonora Jankienė-Andriulytė, gim. 1921 m. Vaiguvos parapijoje, Kelmės apskr.
- E. Januškienė, gim. 1914 m. Tytuvėnų vls., Raseinių r. Užr. V. Kvasaitė 2003 m.
- Bronė Joniškienė-Gajauskaitė, gim. 1925 m. Spaudžių k., Šaukėnų apyl.
- Kun. Eugenijus Jokubauskas, gim. 1907 m. Labūnų, kunigavo Kelmės parapijoje.
- Kun. Jonas Jakubonis, gim. 1910 m. gegužės 6 d. Kelmės parapijoje, nuo 1991 m. Kelmės parapijos altarista.
- J. Juknevičienė, gim. 1928 m. Kibučių k., Tytuvėnų vls., Raseinių r. Užr. V. Kvasaitė 2003 m.
- Kun. Krizantas Juknevičius SDB, gim. 1917 m. rugsėjo 17 d. Kelmėje.
- Stefa Juknienė, gim. 1922 m. Giriškių k., Šaukėnų apyl.
- Petras Juknys, gim. 1922 m. Giriškių k., Šaukėnų apyl.
- Pranas Juknys, gim. 1922 m. Svilės k., Šaukėnų apyl.
- Kun. Stanislovas Kadys, gim. 1914 m. Šaukėnų parapijoje.
- Rūta Kaminskienė, gim. 1927 m. Lioliuose.
- Michalina Kantauskienė-Pastorastytė, gim. 1928 m. Paliesio k., Tytuvėnų vls., Šiaulių apskr.
- Jadvyga Kasparienė, gim. 1925 m., Stanislovo k., Šaukėnų apyl.
- Elena Kazlauskienė-Zablockaitė, gim. 1928 m. vasario 23 d., Daukintiškės k., Kražių vls.
- Zofija Kazlauskienė-Zajančiauskaitė, gim. 1927 m. Molėnių k., Šaukėnų apyl.
- Kristina Latanauskienė-Butkutė, gim. 1922 m. Šaukėnų k., Šaukėnų apyl., Kelmės r.
- Natalija Linkevičienė-Andriulytė, gim. 1923 m. Vikraičių k., Vaiguvos apyl., Kelmės apskr.
- Jadvyga Linkienė, gim. 1925 m., Vidsodžio k., Šaukėnų apyl.
- Antanina Macaitienė-Grincevičiūtė, gim. 1925 m. gruodžio 24 d. Smulkinės k., Raseinių apskr., Nemaškėčių vls.
- Ona Makarienė-Ivoškytė, gim. 1927 m., Antkapinio k., Kelmės vls., Raseinių apskr.
- Zofija Martišauskienė-Dirmeikytė, gim. 1927 m. lapkričio 22 d. Ūpainių k., Kražių vls.
- Stefanija Masevičienė, gim. 1923 m. Vidsodžio k., Šaukėnų apyl.
- Kun. Ričardas Mikutavičius, gim. 1935 m. vasario 26 d. Kaune, Šv. Antano parapijoje, vikaravo Kelmėje ir Tytuvėnuose, žuvo 1998 m.
- Magdalena Mineikienė, gim. 1910 m. Užvenčio apyl. Užr. L. Bukaveckaitė 1999 m.
- Jadvyga Nacienė-Danusaitė, gim. 1924 m. vasario d. Mažučių k., Nemaškėčių vls., Raseinių apskr.
- Bronislava Poškienė-Kasparaitė, gim. 1926 m. spalio 18 d. Adotiškės k., Vaiguvos vls.

* Vardai ir pavardės, gimimo vieta užrašyta nesinaudojant dokumentais, o pagal klausinėjamų asmenų pateikimą.

- Kun. jubil. Jonas Povilaitis, gim. 1902 m. rugpjūčio 14 d. Gasiūnų parapijos Klopu kaime, klebonavo Žalpiuose.
- Kun. jubil. Boleslovas Radavičius, gim. 1907 m. liepos 8 d. Liepojoje, Latvijoje, kunigavo Kelmėje.
- Kazimiera Railienė, gim. 1924 m. Užberžyno k., Šaukėnų apyl.
- Kazė Railienė-Ivoškutė, gim. 1924 m. Vidsodžio k., Pašilėnų apyl., Kelmės r.
- Teresė Ralienė-Ivoškutė, gim. 1928 m. balandžio 24 d. Ankapinio k., Raseinių apskr., Kelmės vls.
- Kun. jubil. Aleksandras Ramanauskas, gim. 1909 m. kovo 3 d. Ariogalos parapijoje, kunigavo Tytuvėnuose, Šiluvoje ir Kelmėje.
- Julė Sadauskienė, gim. 1925 m. Beinoravos k., Šaukėnų apyl.
- Pranas Samušis, gim. 1923 m. Kelmėje.
- Liudvikas Savickas, gim. 1926 m. Giriškių k., Šaukėnų apyl.
- Mons. Eduardas Simaška, gim. 1909 m. liepos 22 d. (naujuoju stiliumi rugpjūčio 4 d.) Pasusienio k., Kovarsko vls. Ukmergės apskr., nuo 1986 iki 2010 m. (mirties) Šiluvos parapijos altarista.
- Kun. jubil. Kazimieras Statkevičius, gim. 1909 m. liepos 24 d. Papiškių k., Ramygalos parapijoje, Panevėžio apskr., kunigavo Viduklės ir Kelmės parapijose.
- Juzefa Stonienė-Bacevičiūtė, gim. 1922 m. Upainių k., Pakražančio apyl. Kelmės r.
- Mons. jubil. Pranciškus Ščepavičius, gim. 1918 m. lapkričio 20 d. Raseinių parapijoje, 1963–1965 m. – Liolių parapijos klebonas.
- Olė Šimkienė, gim. 1925 m., Žeberkių k., Užvenčio apyl.
- Kun. jubil. Zigmantas Šimkus, gim. 1920 m. spalio 29 d. Beržėnų k., Šaukėnų vlsč., Šiaulių apskr., 1950–1951 m. Kelmės parapijos vikaras.
- Stasė Šiušienė, gim. 1923 m. Vidsodžio k., Šaukėnų apyl.
- Elena Vaitkienė, gim. 1921 m. Užventyje.
- Elzbieta Venckienė-Kvietkutė, gim. 1926 m. kovo 16 d. Laikšių k., Šaukėnų vls.
- Kazimiera Žukauskaitė-Banienė, gim. 1922 m. Šaukėnuose.

Priedas

Kelmės valsčiaus teritorijoje praktikuota katalikiška etninė muzika ir jos kilmė

Eil. Nr.	Kelmės valsčiaus katalikiškų maldų ir giesmių melodijų pavadinimai	Melodijos kilmė
1.	Švč. M. Marijos valandų Pradžios giesmės melodija „Teskamba šventa giesmė“.	Originali / vietinė
2.	Švč. M. Marijos valandų himno melodija „Himnas“.	Originali / vietinė
3.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „Atmink, krikščioni“ melodija „Atmink, krikščioni“ (nauja redakcija – „Broliai, atminkim“).	„Rozmyslajmy dziś wierni chrześcijanie“ / lenkų
4.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „Jėzų Kristų Judošius“ melodija „Jėzų Kristų Judošius“ (nauja redakcija – „Viešpats labai nuliūdęs“).	Originali / vietinė Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų)
5.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „Stovi Motina“ melodija „Stovi Motina“.	Originali / vietinė Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų)
6.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „O žmogaus siela“ melodija „O žmogaus siela“ (nauja redakcija – „Jau susirinko Taryba“).	Originali / vietinė Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų)
7.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „Kurs už mus kaltus kentėjai“ melodija „Kurs už mus kaltus kentėjai“.	Originali / vietinė Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų)
8.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „Jėzau Kristau maloniausias“ melodija „Jėzau Kristau maloniausias“.	„Jezu Chryste, Panie miły“ / lenkų

(tęsinys)

Eil. Nr.	Kelmės valsčiaus katalikiškų maldų ir giesmių melodijų pavadinimai	Melodijos kilmė
9.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „Didi Globėja“ melodija „Didi Globėja“ (nauja redakcija – „Kai Viešpats Jėzus į Golgotą ėjo“).	Originali / vietinė Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų)
10.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „Atmink sau, o siela mano“ melodija „Atmink sau, o siela mano“ (nauja redakcija – „Jėzus vaitojo, verk ir tu“).	Originali / vietinė Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų)
11.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmės „Šviesa pasaulio viso“ melodija „Šviesa pasaulio viso“ (nauja redakcija – „Liekim ašaras visi“).	Originali / vietinė Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų)
12.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Karalienė maloninga“ melodija „Karalienė maloninga“.	Originali / vietinė Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų)
13.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Dangaus Karaliaus“ melodija „Dangaus Karaliaus“.	Originali / vietinė Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų)
14.	Žemaičių Kalvarijos Kalnų praktikuotos giesmės „Mieliausias Jėzau“ melodija „Mieliausias Jėzau“.	Originali / vietinė Žemaičių Kalvarijos vietovės Kryžiaus kelio (Kalnų)
15.	Švč. Mergelės Marijos litanijos melodija	Bažnyčios liturginė
16.	Giesmės „Sveika, Marija, Motina Dievo“ melodija „Sveika, Marija, Motina Dievo“.	„Zdrowaś Maryja“ / lenkų
17.	Švč. Jėzaus Širdies litanijos melodija.	Bažnyčios liturginė
18.	Giesmės „Iš šios žiemelės“ melodija „Iš šios žiemelės“.	Bažnyčios liturginė
19.	Giesmės „Sveika, Marija, Motina mieliausia“ melodija „Sveika, Marija, Motina mieliausia“.	Originali / vietinė
20.	Giesmės Šv. Antano melodija – „Šv. Antano“	Originali / vietinė
21.	Giesmės Šv. Onos melodija – „Šv. Onos“.	Originali / vietinė
22.	Giesmės Šv. Jurgio melodija – „Šv. Jurgio“.	Originali / vietinė
23.	Giesmės „Mylimoji Karalienė“ melodija „Mylimoji Karalienė“.	Autorinė kompozitoriaus
24.	Giesmės „Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos“ melodija „Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos“.	Autorinė kompozitoriaus

Straipsnis numatomas spausdinti „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Kelmė“ (vyr. redaktorius Alfonsas Alijošius, sudarytojai Alfonsas Alijošius, Jonas Gudmonas, Stefanija Kundrotienė).

Straipsnio kalbos redaktorius Albinas Masaitis, korektorė Rasa Kašėtienė, anglų k. redaktorius, vertėjas Aloyzas Pranas Knabikas.

Straipsnis recenzuotas ne mažiau kaip dviejų mokslininkų ekspertų.

Straipsnio priedai skelbiami atskirai tam skirtuose leidinio skyriuose:

1. Straipsnio santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.
2. Žinios apie autorių.

Nurodymai dėl straipsnių naudojimo (citavimo): Skelbiant ar bet koku būdu panaudojant bet kurį elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ svetainės www.llt.lt straipsnį ar jo dalį kartu su juo privaloma skelbti leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ visą nesutrumpintą pavadinimą, jo tarptautinio standartinio serialinio leidinio numerį ISSN 2029-0799, interneto svetainės www.llt.lt pavadinimą, tomo (darbo) sutartinį kodinį pavadinimą, straipsnio autorių, straipsnio pavadinimą, „Lietuvos valsčių“ serijos ir monografijos, kuriai straipsnis parašytas, pavadinimus bei straipsnio pirmojo paskelbimo serijos monografijoje ir jo paskelbimo svetainėje www.llt.lt datas (jei šios datos sutampa, skelbiama viena – paskelbimo svetainėje www.llt.lt data).